

Válságok Közép-Afrikában I. – Dél-Szudán a polgárháború szélén

A világ még fel sem ocsúdott a Közép-afrikai Köztársaságban (CAR) eszkalálódott, az 1990-es évek legvadabb afrikai polgárháborúit idéző válság sokkjából, amikor december 15-én Dzsúbában az ellenzéki politikusok az őket támogató katonai alakulatok támogatásával állítólag puccsot kíséreltek meg a regnáló elnök, Salva Kiir ellen. A legálább félezer halálos áldozatot követelő összecsapások kiterjedtek a vidéki városokra is, és anarchiával fenyegetik az ENSZ legfiatalabb tagállamát, aminek nemcsak az ország lakosságára, de a tágabb régióra nézve is beláthatatlan következményei lehetnek. A sorozat első írása a dél-szudáni válság rövid áttekintését adja, és igazolni próbálja a két konfliktus közti koncepcionális összefüggést, valamint a regionális dimenzió jelentőségét.¹

Közép-Afrika – földrajzi fikció, vagy önálló biztonsági komplexum?

Mielőtt rátérnénk a kialakult helyzet vizsgálatára, röviden indokolnunk kell, miért gondoljuk, hogy a Dél-Szudánban és a Közép-afrikai Köztársaságban (CAR) zajló eseményeket együtt, egyfajta regionális perspektívában érdemes tárgyalni. A megközelítés első ránézésre megkérdőjelezhetőnek tűnhet, hiszen a két ország nem esik egy régióba: a hagyományos felosztás szerint, amit az ENSZ² vagy maguk az afrikai államok követnek,³ Bangui a közép-afrikai szervezet, az ECCAS tagja, és szoros gazdasági és politikai kapcsolatokat ápol annak államaival, mindenekelőtt Kamerunnal és a Kongói Demokratikus Köztársasággal.⁴ Ezzel szemben Dél-Szudán, problémás testvérállama, Szudán mellett Kelet-Afrika felé orientálódik, és a Kelet-afrikai Közösséghez (EAC) szeretne csatlakozni.⁵ Vagyis a két konfliktus között nem fedezhetünk fel közvetlen kapcsolatot, nem járultak hozzá egymás eszkalációjához. Sőt a külső fellépés is azt mutatja, hogy két teljesen különböző válságról van szó: a CAR-ban az ENSZ-misszióvá átalakított ECCAS művelet, illetve Franciaország igyekszik stabilizálni a helyzetet, míg Dzsúba elsősorban helyi szereplőkre, az IGAD⁶ tagállamainak segítségére, mindenekelőtt Ugandára számíthat belső konfliktusainak megoldásában.

A két ország tehát nem tartozik a buzani értelemben vet klasszikus biztonsági komplexumba. Ha fellapozzuk Buzan és Waever 2003-as könyvét, abban is azt látjuk, hogy a Közép-afrikai Köztársaság egyfajta szigetelőállam szerepét tölti be a nagy afrikai komplexumok között, míg Szudán a némi pontatlansággal Afrika szarvaként definiált protokomplexum felé tendál.⁷ Nem szabad ugyanakkor megfeledkeznünk arról, hogy 2011-es kiválásával Dél-Szudán megváltoztatta ezt a viszonyrendszert. Ráadásul Buzan és Waever alapvetően az *állami*

¹ A kutatás a TÁMOP 4.2.4. A/1-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

² United Nations Statistics Division – <http://millenniumindicators.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#africa>. Megtekintve: 2013. december 21.

³ Az ECCAS-nak (Economic Community of Central African States) Dél-Szudán nem tagja. A 10 államból álló szervezetbe Angola, Kamerun, a Közép-afrikai Köztársaság, Csád, a Kongói Demokratikus Köztársaság, a Kongói Köztársaság, Egyenlítői Guinea, Gabon, illetve Saint Tomé és Príncipe, illetve Burundi tartozik. –

<http://www.africa-union.org/root/au/recs/eccas.htm>; http://www.ceeac-eccas.org/index.php?option=com_content&view=article&id=41&Itemid=4. Megtekintve: 2013. december 21.

⁴ CIA World Factbook – Central African Republic – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ct.html>. Megtekintve: 2013. december 21.

⁵ Ongoing crisis bad for S. Sudan's EAC aspirations: official – <http://sudantribune.com/spip.php?article49266>. Megtekintve: 2013. december 21.

⁶ Intergovernmental Authority on Development – Kelet-Afrika legnagyobb regionális szervezete, tagállamai: Szudán, Dél-Szudán, Etiópia, Eritrea (2007-ben felfüggesztve), Szomália, Dzsibuti, Kenya, Tanzánia, Uganda. – <http://www.igad.org/>. Megtekintve: 2013. december 21.

⁷ Barry Buzan – Ole Waever: *Regions and Powers. The Structure of International Security*. Cambridge University Press, Cambridge, 230–231. o.

kül-, védelem- és gazdaságpolitikából kiindulva igyekezett elhelyezni az egyes szereplők pozícióit, miközben a CAR és Dél-Szudán válságai épp az *állam alatti* szereplők fontosságára és a központi hatalom gyengeségére hívják fel a figyelmet. Az elmúlt évek bizonyították, hogy az államiság intézménye különösen gyenge a közép-afrikai régióban, és e tekintetben Dél-Szudán létrejötte sem hozott érdemi változást. A központi kormányzat hatalma területileg csak a fővárosra és néhány nagyobb regionális központra terjed ki, a fegyveres erők és az erőszak monopóliuma nem valósul meg, nincs működő közigazgatás és szociális rendszer, és a tradicionális helyi szereplők messze nagyobb befolyással bírnak az események menetére, mint a gyenge állam. Peter Halden megállapítása tehát igaz a szűk értelemben vett, az e két állam mellett Csáddal és a Kongói Demokratikus Köztársasággal kiegészített közép-afrikai térségre is, nevezetesen arra, hogy nem csupán bukott államokról, hanem bukott régióról is beszélhetünk.⁸ Ehhez elég megnéznünk az egyes országok gazdasági mutatóit: ez a világ egyik legszegényebb térsége az egy főre jutó 400 (Kongói Demokratikus Köztársaság) és 2000 (Csád) USD-s éves GDP-vel.⁹ Emellett mind a négy ország komoly belpolitikai feszültségekkel küzd, és évtizedek óta állandósultak területükön egyes, a központi hatalmat el nem ismerő milíciák kisebb-nagyobb intenzitású hadműveletei. Ez azért is súlyosbítja a helyzetet, mert a szomszédos államok nemhogy segítenék, hanem konfliktusaik exportjával tovább hátráltatják egymás államépítési kísérleteit. Ráadásul a centrifugális erők – a Szeleka vagy Peter Gatdet lázadói – ezt kihasználva tudatosan rombolják a már kiépült gyenge struktúrákat, ám anélkül, hogy reális politikai alternatívát nyújtanának helyettük.

Az is fontos szempont, hogy az általunk vizsgált két ország 990 kilométeres közös határszakasza hosszú távon megkönnyíti a jelenlegi konfliktusok exportját. Szudán már megerősítette határait a CAR menekültjeinek, illetve fegyveres csoportjainak megállítására.¹⁰ Déli szomszédja ezt valószínűleg azért sem tette meg, mert Dzsúba egész egyszerűen nem rendelkezik ehhez szükséges kapacitásokkal. Bár egyelőre nincsenek információk a CAR és Dél-Szudán területén működő felkelők közti komolyabb együttműködésről, ennek létrejötte csak idő kérdése, gondoljunk csak a jelenlegi konfliktusban egyelőre nem aktivizálódott LRA-re, amelynek mindkét ország területén vannak csapatai.

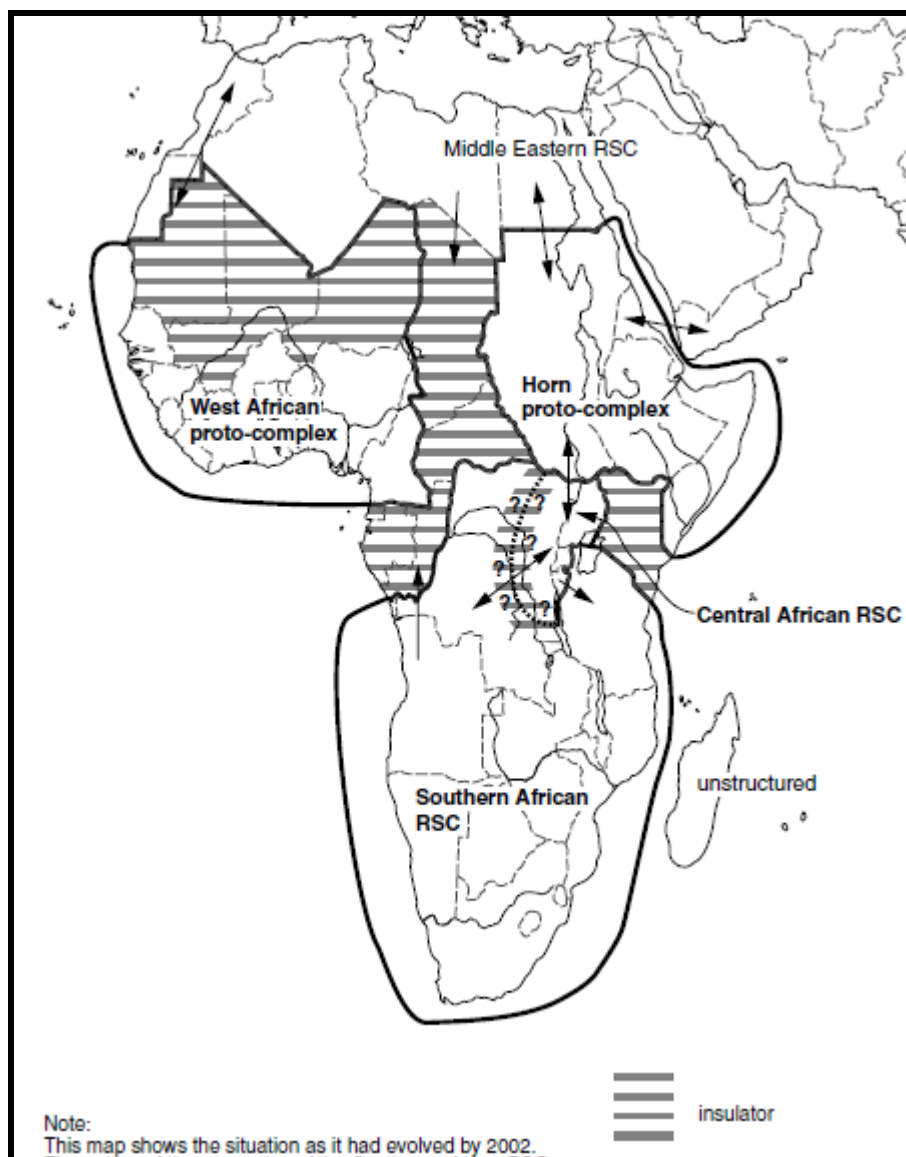
Végül, de nem utolsó sorban azért is tartjuk indokoltnak a két konfliktus regionális kontextusban történő elemzését, mert a térség elmaradottsága jól megmutatkozik a jelenlegi harcok dinamikájában is. Szomália, vagy utóbb Mali esetében egy „tipikus” 21. századi afrikai regionális válságot látunk, ahol a jórészt külföldről támogatott, a modern globális dzsihádba ágyazódó, szalafita eszmékkel felvértezett csoportoknak a helyi ellentétekre épülő térnyerése kiprovokálta a nemzetközi fellépést. Ezzel szemben a Közép-afrikai Köztársaság és Dél-Szudán válságai visszarepítenek bennünket a múlt század rossz emlékű kilencvenes éveibe, amikor egyes afrikai országok lakosai politikai, gazdasági és társadalmi feszültségeiket egyetlen dimenzióra, az etnikai különbözőség síkjára vetítve igyekeztek megoldást találni a problémákra – az etnikai tisztogatás különféle formáiban.

Mindezek alapján tartjuk indokoltnak a két konfliktus párhuzamosan történő kezelését. Bár időrendben Banguié az elsőbbség, regionális dimenzióit és távlati hatásait tekintve a dél-szudáni válság jóval több problémát vet fel és nagyobb figyelemre is számíthat, mint a CAR-ban dúló polgárháború. Ennek fő oka az, hogy míg az utóbbi esetében az egyetlen érdekelt nagyhatalom Franciaország, addig Dzsúbához nem csupán a helyi államoknak, Kenyának, Ugandának és kisebb mértékben Etiópiának fűződnek fontos gazdasági-politikai érdekei, de az Egyesült Államoknak és Kínának is. Ezért első írásunkban mi is a dél-szudáni válságot vizsgáljuk meg.

⁸ Peter Halden: Systems-building before state building: on the systemic preconditions of state-building. Conflict, Security and Development. (King's College, London), Vol.10, Number 4, September 2010, 519–545. o.

⁹ Az adatok forrása a CIA World Factbook.

¹⁰ Sudan boosts security along borders with Central African Republic: official. – <http://sudantribune.com/spip.php?article49166>. Megtekintve: 2013. december 22.

A Buzan és Waever által leírt szubszaharai komplexumok 2002-ben

Forrás: Buzan-Waever 2003, 231.

Dél-Szudán – egy tartalom nélküli keret

A két Szudán kettéválására sokan úgy tekintettek, mint ami az egyetlen lehetséges gyógyír az ötven év óta folyó, milliók életét követelő polgárháborúra. Dzsúba számára óriási előnyt jelentett ezen az úton, hogy az amerikai kormányzat kiállt függetlensége mellett, és Kartúmmal szemben támogatta szecessziós mozgalmát, miközben Észak számára a referendum tiszteletben tartásáért és a békés kettéválásért cserébe az érvényben levő gazdasági szankciók feloldását helyezte kilátásba. Miután látszott, hogy Dél nem enged a függetlenséget illetően, az olajszektorban leginkább érintett Peking is áldását adta a folyamatra, és igyekezett visszatartani kiszámíthatatlan szövetségesét, az északi elnök Omár al-Basírt az elhamarkodott lépésektől. Bár Észak és Dél viszonya messze nem kiegyensúlyozott, s az elmúlt három év nem volt mentes a fegyveres összecsapásoktól sem,¹¹ a feszültségek nem eszkalálódtak nagyobb konfliktussá. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy Dél-Szudánban jól mennének a dolgok. Már a referendum előtt sem volt mindenki olyan bizakodó Dzsúba függetlensége

¹¹ Lásd Marsai Viktor: A két Szudán viszonya egy évvel a kettéválás után. *SVKK Elemzések*, 2012/15 – http://nit.uni-nke.hu/downloads/Elemzesek/2012/SVKK_Elemzesek_2012_15.pdf.

kapcsán, mint egyes nyugati politikusok. Jelen sorok szerzője is amellet érvelt 2010. novemberi tanulmányában, hogy a térségben megfigyelhető horizontális problémák, nevezetesen az etnikai feszültségek a szétválással sem fognak enyhülni.¹² És miközben Kartúm korábbi fenyegetései ellenére nem akadályozta meg fegyveresen Dél elszakadását, George Athor és Gabriel Tanginye milíciáinak felkelése miatt Dzsúbának folyamatos belső harcok mellett létrehoznia az új államot.¹³

A helyzet az elmúlt években sem sokat változott, és Salva Kiir kormánya számára folyamatos kihívást jelentettek a távoli tartományok lázongó fegyveresei. A kormányzó párt és a fegyveres erők, az SPLM (Sudan's People Liberation Movement) és az SPLA (Sudan's People Liberation Army) soraiban sosem volt teljes az összhang, a közös cél, a gyűlölt Kartúmtól való elszakadás azonban képes volt valamiféle egységbe forrasztani az egyes csoportokat. A függetlenséggel azonban a külső nyomás jelentősen csökkent, és megindult a küzdelem a zsákmány, a dél-szudáni állam javaiért, mindenekelőtt az olajbevételekért és a mezőgazdasági termékekért. Maga Athor például, aki az SPLA egyik legnépszerűbb parancsnoka volt, azért szállt szembe Dzsúbával, mert 2010 áprilisában elvesztette a Jonglei állam kormányzói posztjáért folyó választást.¹⁴ Bár Athor 2011 végén életét veszítette egy helyi összecsapásban,¹⁵ az önjelölt szabadságharcos-parancsnokoknak se szeri, se száma. Ilyen például David Yauyau, a szintén Jongleiben tevékenykedő Yauyau milícia vezére, aki elfordulva a központi adminisztrációtól immár önállóan igyekszik kamatoztatni fegyveres erejét. Yauyau murle harcosai rendszeresen támadják a körülöttük élő nuer, lou-nuer és dinka csoportokat, százakat gyilkolva le és tízezreket űzve el lakóhelyükről.¹⁶ A problémát bonyolítja, hogy ezen milíciák és vezetőik esetében nem lehet világos, reális politikai célokról beszélni: általában etnikai alapon álló mozgalmuk célja az, hogy minél nagyobb befolyásra tegyenek szert az állami javak elosztásánál. Egyértelmű ugyanakkor, hogy a fiatal államnak nincs elegendő forrása ahhoz, hogy azokból mindenki az étvágya szerint részesüljön, így marad a fegyveres harc. Sok esetben azonban még azzal sem törődnek a szereplők, hogy legalább álcázzák tevékenységüket: nyíltan folytatják évszázados viszályaikat a legelőkért és az állatokért. Ez különösen azért jár súlyos következményekkel, mert a korábbi időszakok lánzdzsákkal megvívott küzdelmei után a gépkarabélyok korában ez fokozott emberveszteséggel jár. 2012 januárjában például Unity államban a nuerek megtámadtak egy dinka csoportot, és 70 ember lemészárlása után 4000 marhát hajtottak el. Az ENSZ becslései szerint ezen időszakban csak a szomszédos Jonglei államban 120 ezer embert érintettek közvetlenül a különböző etnikai csoportok közötti, havi több száz halálos áldozattal járó viszályok a murlék, nuerek, dinkák között.¹⁷

Mindezek azonban, úgy tűnt, nem érintik a dél-szudáni adminisztráció felsőbb szintjeit. Nyilvánvaló volt, hogy idő kell az államépítéshez, és Dzsúba nem lesz képes egyik napról a másikra ellenőrzése alá vonni a vidéki területeket, illetve véget vetni az évszázados etnikai ellentéteknek. Ráadásul a többség – köztük valószínűleg a déli kormányzat – figyelmét továbbra is a két Szudán közti megoldatlan kérdések, az olajexport, a vitatott határszakaszok kijelölése és Abyei sorsa kötötték le, melyek mind a mai napig magukban hordozzák az államközi konfliktus veszélyét. Ebben a perspektívában egy-egy messze a központoktól tevékenykedő helyi hadúr marhatolvaj-akciói nem sok figyelemre számíthatnak.

Annak első jelei, hogy az erjedés Dzsúbát és az SPLM-t is elérte, 2013 februárjában kerültek nyilvánosságra, amikor Salva Kiir államfő arról nyilatkozott, hogy át szeretné strukturálni a kormányzatot, mivel az SPLM különböző csoportjai közötti belharcok rombolják a gyenge

¹² Marsai Viktor: Szudán a feloldhatatlan ellenétek hálójában. *Nemzet és Biztonság*, III. évf. (2010), 9. szám (november), 38-46.

¹³ Marsai Viktor: Szudán – választások után, kettéválás előtt. *Nemzet és Biztonság*, IV. évf. (2011), 2. szám (március), 28-29.

¹⁴ Uo. 29.

¹⁵ South Sudan rebel George Athor killed. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16273758>. Megtekintve: 2013. december 22.

¹⁶ South Sudan begins military operations against Yauyau rebels. <http://sudantribune.com/spip.php?article45722>. Megtekintve: 2013. december 22.

¹⁷ South Sudan cattle raid leaves 70 dead. <http://www.highbeam.com/doc/1A1-a5f12cd2d26a4cc3908c088e06c0952e.html>. Megtekintve: 2013. december 22.

lábakon álló közigazgatás működését. Egy, a *Sudantribune* birtokába került belső jelentés szerint különösen éles küzdelem volt olyan társintézmények között, mint az egészségügyi minisztérium és a HÍV/AIDS Bizottság, az információs minisztérium és a telekommunikációs minisztérium, a korrupcióellenes kamara és az igazságügy-minisztérium. Salva Kiir a fennálló állapotokon úgy szeretett volna változtatni, hogy a kabinetet és az adminisztrációt a lehető legnagyobb mértékben igyekezett technokratákkal feltölteni, mindez azonban nem sok sikerrel járt.¹⁸

A decemberi válság közvetlen előzményei júliusig vezethetők vissza. Az elnök ekkor – máig tisztázatlan okból – elbocsátotta hivatalából a nuer származású Riek Machar alelnököt, korábbi jobbkezét, aki fontos szerepet játszott számos vidéki konfliktus megoldásában Jongleitől Unityig a nuerek, murlék és dinkák között. Machar a dinka Kiir mellett az SPLM egyik kulcsembere volt annak igazolására, hogy a független Dél-Szudán nem csupán a domináns dinkák, hanem minden más ott élő népcsoport hazája is. Machar éppen ezért nem vette jó néven az elnök lépését, és először diktatórikus tendenciákkal vádolta felettesét,¹⁹ majd, valószínűleg megrettenve a következményektől, visszakozott, és nyugalomra intette a már-már az erőszak eszközához nyúló híveit: „Az elnöknek alkotmányos joga van feloszlatni egy kabinetet vagy újat alakítani. Ez mind beletartozik a hatáskörébe” – nyilatkozta.²⁰ A politikus hozzátette, Kiir törvényesen töltheti be az államfői posztot még két évig, a 2015-ös választásokig. Machar jelezte azt is, hogy szándékában áll majd indulni a megmérettetésen.²¹ Kiir azonban nem feledte el a kezdeti botlást, és Machar nyilatkozata ellenére vehemensen, fegyelemsértéssel és tiszteletlenséggel vádolva támadta korábbi helyettesét. Az elnöki haragnak nem csupán Machar, hanem egy másik veterán déli politikus, az SPLM főtitkára, Pagan Amun és a teljes kabinet is áldozatul esett.²² Mivel később sem derültek ki konkrétumok Machar elbocsátásával kapcsolatban, a legvalószínűbb forgatókönyv az, hogy az SPLM legfelső vezetésén belül megindult a 2015-ös elnökválasztásnak szóló hatalmi harc, ami etnikai színezettel is bírt (Anum luonuer).

A 2013. december 15-i válság

Arról, hogy pontosan mi is történt december 15-én Dzsúbában, a felek eltérő módon számoltak be. A hivatalos kormányzati propaganda szerint az elnöki gárda egy része Machar vezetésével puccsot kísérelt meg az elnök ellen, ám a Kiirhez hű katonák visszaverték a támadást.²³ A harcok hamarosan túlléptek az elnöki palotán, és Dzsúba – Banguihoz hasonlóan – a rivális fegyveres csoportok csataterévé változott. A helyzet komolyságát jelezte, hogy sajtótájékoztatóján a mindig valamilyen elegáns nyugati öltönyt viselő Salva Kiir az SPLA egyenruhájában jelent meg.²⁴

Machar ugyanakkor tagadta a puccskísérletet, és etnikai dimenziót adott a konfliktusnak, azt állítva, valójában a nuerek elleni szisztematikus etnikai tisztogatás folyik, és ellenállásra biztatta híveit. A Human Right Watch is megerősítette, hogy szemtanúk elmondásai alapján az SPLA Dzsúba utcáin kifejezetten a nuerekre vadászott. Kiir szóvivője, Ateny Wek Ateny tagadta a vádakát. A biztonsági erők letartóztatták az SPLM 11 prominens vezetőjét, köztük

¹⁸ South Sudan president plans leaner cabinet – <http://sudantribune.com/spip.php?article45457>. Megtekintve: 2013. december 22.

¹⁹ South Sudan gripped by power struggle – <http://www.aljazeera.com/video/africa/2013/07/20137287019670555.html>. Megtekintve: 2013. december 22.

²⁰ Machar renews call for calm, reaffirming Kiir's right to remove him – <http://sudantribune.com/spip.php?article47465>. Megtekintve: 2013. december 22.

²¹ Uo.

²² SPLM divisions widen as Kiir accuses Machar of 'disrespect' – <http://sudantribune.com/spip.php?article47487>. Megtekintve: 2013. december 22.

²³ Heavy Gunfire rocks South Sudan capital – <http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/12/heavy-gunfire-heard-south-sudan-capital-201312167240288669.html>. Megtekintve: 2013. december 22.

²⁴ Heten meghaltak, több százán megsebesültek Dél-Szudánban – http://index.hu/kulfold/2013/12/17/het_halott_tobb_szaz_serult_a_del-szudani_puccs_ara/. Megtekintve: 2013. december 22.

Anumot. A letartóztatottak közt dinka politikusok is voltak. A fővárosi harcoknak a becslések szerint legalább 450 áldozata volt, döntő többségük civil.²⁵

Miközben a fővárosban úgy-ahogy konszolidálódott a helyzet, szerdára a harcok kiterjedtek a vidéki területekre, Jonglei és Unity államra. December 19-én, csütörtökön a Jongleiben fekvő Akobo melletti ENSZ-tábort érte támadás. A nuer fiatalok az UNMISS táborában rejtőzködő dinka fiatalokkal akartak végezni, és tűzharcba keveredtek az indiai kéksisakosokkal. Az összecsapásban két békefenntartó²⁶ és húsz civil – köztük több támadó – is életét vesztette. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor az ENSZ felfüggesztette a repülési tilalmat a dzsúbai nemzetközi repülőtéren, és feloldotta a világszervezet munkatársainak mozgására vonatkozó korlátozást. Az SPLA fenntartotta a civilekre vonatkozó 12 órás, este 6-tól reggel 6-ig terjedő kijárási tilalmat.²⁷

Akobo mellett a vidéki harcok másik fő színtere Pibor megye székhelye, Bor lett, ahol a rejtőzködő Macharhoz átvált Peter Gatdet²⁸ tábornok, az SPLA korábbi hadosztályparancsnoka támadta meg a Kiirhez hú SPLA-csapatok és a dinka Malual-chaat milícia táborát.²⁹ Philip Aguer ezredes, az SPLA szóvivője hamarosan elismerte, hogy Bor a lázadók kezére került.

Unity államban a nuer felkelők – korábbi olajmunkások – lándzsákkal, botokkal, késekkel felfegyverezve megtámadták két olajkút körül dolgozó egykori dinka kollégáikat a Bentiutól nem messze fekvő Unity és Tharjath mezőknél. Az akcióban legalább tizenhatan életüket veszítették, a túlélők a bentiui ENSZ-táborba menekültek. Függetlenül tehát attól, hogy az SPLA milyen mértékben követett el etnikai tisztogatásokat, a zavargások egyértelműen etnikai jellegűek kezdtek ölni, amelyben mind a felkelők, mind a kormányerők követtek el atrocitásokat. Az International Crisis Group véleménye szerint csütörtökre Dél-Szudán a teljes spektrumú polgárháború küszöbén állt.³⁰

A regionális szereplők aggódva figyelték az események kibontakozását. Csütörtökön az IGAD-államok delegációja – az Afrikai Uniót is képviselve – az etióp külügyminiszter, Tedros Adhanom Ghebreyesus vezetésével Dzsúbába érkezett, hogy felmérje a helyzetet, és közvetítsen a felek között.³¹ Barack Obama amerikai elnök is megbékélésre szólította fel a dél-szudániakat, arra intve őket, ne tegyék kockára az eddig elért eredményeket és a függetlenség gyümölcseit.³² Az Egyesült Államok külügyminisztere, John Kerry szintén a konfliktus tárgyalásos rendezésére buzdította Machart és Kiirt. Utóbbival telefonon is beszélt. Machar azonban Kiir lemondásához kötötte bármiféle párbeszéd megindulását. Eddigre már legalább 35 000 ember menekült el a harcok elől a különböző ENSZ-táborokba.³³

Péntek este úgy tűnt, az IGAD delegációjának sikerült megtörnie a jeget, és a felek – egyik oldalról Kiir, a másik oldalról Machar és Rebecca Garang – beleegyeztek abba, hogy előfeltételek nélkül tárgyalóasztalhoz ülnek egymással. Eközben a kelet-afrikai államok küldöttei a korábban letartóztatott „puccsistákkal” próbáltak találkozni.³⁴ December 21-én, szombat reggel az etióp külügyminiszter a részletek megnevezése nélkül azt nyilatkozta, hogy a

²⁵ South Sudan president vows to stop conflict escalating into civil war –

<http://sudantribune.com/spip.php?article49253>. Megtekintve: 2013. december 22.

²⁶ Two Indian peacekeepers killed in Jonglei's Akobo attack – <http://sudantribune.com/spip.php?article49260>. Megtekintve: 2013. december 22.

²⁷ Juba security has improved, says UN Chief – <http://sudantribune.com/spip.php?article49269>. Megtekintve: 2013. december 22.

²⁸ Gatdet előéletéről lásd *Peter Gatdet's rebellion* –

http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/full%20report_55.pdf. Megtekintve: 2013. december 23.

²⁹ Mutiny forces attack Jonglei military camps – <http://sudantribune.com/spip.php?article49231>. Megtekintve: 2013. december 23.

³⁰ 16 killed in tribal clashes in Unity oil fields – <http://sudantribune.com/spip.php?article49247>. Megtekintve: 2013. december 23.

³¹ South Sudan president vows to stop conflict escalating into civil war. –

³² Obama warns that South Sudan fighting could bring back 'dark days'. –

<http://sudantribune.com/spip.php?article49255>. Megtekintve: 2013. december 23.

³³ US sending its special envoy to S. Sudan to seek end to violence –

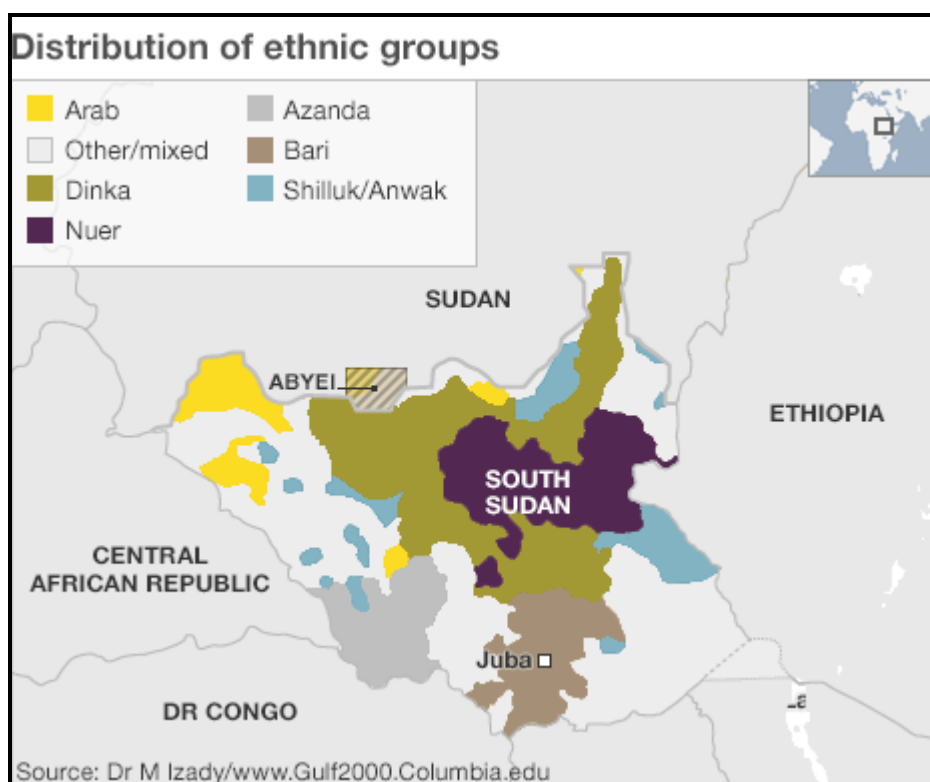
<http://sudantribune.com/spip.php?article49272>. Megtekintve: 2013. december 23.

³⁴ S. Sudan's Kiir, rivals agree on 'unconditional' dialogue – <http://sudantribune.com/spip.php?article49268>. Megtekintve: 2013. december 23.

felek közti párbeszéd jól halad, és Salva Kiir konstruktívnak mutatkozik a helyzet rendezésében.³⁵

Vasárnapra azonban a tárgyalások, amelyeken Rebecca Nyandeng de Mabior képviselte az ellenzékot, holtpontra jutottak, és a felek álláspontja nem közeledett egymáshoz. Egyes információk szerint Machar a politikai foglyok szabadon bocsátásához kötötte a megállapodást, amit Kiir elutasított. Nyandeng újságíróknak tett nyilatkozata szerint azonban a párbeszéd nem szakad meg teljesen.³⁶

A válságot mélyítette, hogy a Unityben állomásozó 4. hadosztály parancsnoka, James Koang Chuol vezérőrnagy fegyvereseivel vasárnap szintén fellázadt Dzsúba ellen, és átmeneti kormányt alakított.³⁷ A kormányzat itt nem várt támogatást kapott az egykori milícia, az SSLA (South Sudan Liberation Army) részéről, amely felszólította James Koangot, hogy térjen vissza Dzsúba táborába, különben az SSLA három napon belül lerohanja és visszafoglalja Bentiut, amelyet a tábornok 600 katonája szállt meg. A szervezet felszólította a Bentiuban állomásozó ENSZ-csapatokat és maradék kormányerőket a terület elhagyására, nehogy az állítólag 5000 fős SSLA támadásában veszteségek ériék őket. Az SSLA kiadott egy állásfoglalást is, amelyben elhatárolódott Machartól, azt állítva, az egykori elnökhelyettes támogatottsága korlátozott a nuerek körében.³⁸ Eddigre az ENSZ adatai szerint már 62 000 menekült volt az országban.³⁹

Dél-Szudán etnikai térképe

Forrás: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-25487084>

³⁵ South Sudan crisis: Talks with Kiir productive, say mediators – <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-25474478>. Megtekintve: 2013. december 23.

³⁶ South Sudan leaders fail to strike deal as violence continues – <http://sudantribune.com/spip.php?article49291>. Megtekintve: 2013. december 23.

³⁷ Defected Unity state army commander forms new interim administration – <http://sudantribune.com/spip.php?article49285>. Megtekintve: 2013. december 23.

³⁸ Ex-rebels issue three-day ultimatum for surrender of dissident Unity – <http://sudantribune.com/spip.php?article49286>. Megtekintve: 2013. december 23.

³⁹ 62,000 displaced by South Sudan violence: OCHA – <http://sudantribune.com/spip.php?article49282>. Megtekintve: 2013. december 23.

A vasárnap éjjeli állapotok szerint tehát Unity és Jonglei állam nagy része a Macharhoz hű lázadók kezére került, amit az SPLM is elismert.⁴⁰ Ez azért is bír jelentőséggel, mert így a kőolajban gazdag területek a felkelők ellenőrzése alá kerültek. Bár Uganda csapatokat ígért Kiir számára, azok eddig csak a külföldi állampolgárok evakuálásába kapcsolódtak be. A telepített erők szerepe nem teljesen világos, s komoly gyanakvást váltott ki az ellenzéki csoportok részéről.⁴¹ Ugyanakkor az események azt mutatták, hogy az evakuáció valóban nem veszélytelen vállalkozás: szombaton a Borban rekedt külföldiek kimenekítésében segédkező amerikai repülőgépekre tüzet nyitottak, megsebesítve a személyzet négy tagját.⁴² Mindazonáltal a külföldi – amerikai, brit, kínai, ugandai, kenyai, német, olasz, holland – állampolgárok jelentős részét légi vagy szárazföldi úton már korábban sikerült evakuálni az országból, vagy legalábbis a veszélyeztetett zónákból. A nagykövetségek többsége felfüggesztette működését, vagy csökkentett személyzettel maradt nyitva.⁴³

Konklúziók

A dél-szudáni válság nem csupán az SPLM vezetésének, de a Dzsúbát támogató külső hatalmaknak is a kudarca. A hároméves államépítési folyamat nyilvánvalóan nem hozott érdemi eredményeket, a belpolitikát még mindig az etnikai törésvonalak határozzák meg, amit könnyen aprópénzre lehet váltani a központi hatalom megszerzésért-megtartásáért folyó küzdelemben. Bár még nem látszik egyértelműen a Kiir és Machar közti ellentét valós háttere, a két politikus és a mögöttük álló csoportok – visszatérve a kilencvenes évek afrikai gyakorlatához – az önmérséklet helyett inkább a fegyveres összecsapás eszközához nyúltak, és saját népcsoportjuk soraiban keresnek támogatókat. Ugyanakkor a felbukkanó önjelölt hadurak – Gatdet, Koang – a jelek szerint csak mérsékelt kapcsolatot tartanak fenn Macharral, és valójában a zavarosban halászó, önálló aktorokként tekinthetünk rájuk.

A jelenlegi válság elhúzódása egyetlen nagyhatalomnak sem áll érdekében, sem az Egyesült Államoknak, amely jelentős forrásokat áldozott Dél függetlenségére, sem Kínának, amely így elveszti olajimportja jelentős részét, sem Franciaországnak, amely most azon aggodhat, hogy a dél-szudáni konfliktus milyen hatással lesz a Közép-afrikai Köztársaságra. Az egyetlen nyertes e tekintetben Kartúm, amely örömmel szemléli déli szomszédja vergődését, és a válságot annak igazolásául használhatja fel, hogy Dzsúba nem érett az önálló államiságra. Bár ezt Szudán tagadta, egyes információk szerint az olajban gazdag déli tartományokkal szemben állomásozó északi alakulatokat mozgósították, sőt egyes esetekben azok be is kapcsolódtak a harcokba.⁴⁴ Tekintettel arra, hogy Kartúm folyamatosan támogatja a Dzsúba ellen küzdő déli milíciákat, nem elképzelhetetlen, hogy Észak megragadja az alkalmat, és fegyveres erővel rendezi a két ország között fennálló vitás ügyeket, Abyei sorsát vagy a határ ügyét. A jelenlegi körülmények között nehezen elképzelhető, hogy ezt bármelyik külső szereplő meg tudná akadályozni.

Bár Dél-Szudánban jelenleg is állomásozik egy ENSZ-misszió, az UNMISS, eddig nem tudott érdemben beleavatkozni a harcok menetébe. Egyetlen – bár nem elhanyagolható – érdeme, hogy táborokban több tízezer menekültnek nyújtott védelmet, megmentve őket az etnikai villongásoktól.

⁴⁰ 'Atmosphere of fear' in South Sudan town of Bor, says UN – <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-25487084>. Megtekintve: 2013. december 23.

⁴¹ Uganda deploys troops in South Sudan – <http://sudantribune.com/spip.php?article49259>. Megtekintve: 2013. december 23.

⁴² Two US military aircrafts 'fired at' in Jonglei, for injured – <http://sudantribune.com/spip.php?article49275>. Megtekintve: 2013. december 23.

⁴³ Ugandas, Kenyans evacuated from South Sudan – <http://sudantribune.com/spip.php?article49233>. Megtekintve: 2013. december 23.; China to evacuate South Sudan oil workers to capital.

<http://www.reuters.com/article/2013/12/20/southsudan-unrest-china-idUSL3N0JZ24K20131220>. Megtekintve: 2013. december 23.; More foreign nationals evacuated as security fears worsen in Juba – <http://sudantribune.com/spip.php?article49257>. Megtekintve: 2013. december 23.

⁴⁴ Sudanese army denies accusations of involvement in South Sudan clashes – <http://sudantribune.com/spip.php?article49281>. Megtekintve: 2013. december 23.

Bármilyen történik is a következő hetekben, a decemberi válság üzenete egyértelmű: a dél-szudáni állam továbbra is a Föld egyik leginstabilabb és legszegényebb országa, ahol a politikát az elit felelőtlen belharcai és az azoktól részben független helyi etnikai csoportok és hadurak küzdelmei határozzák meg. Így míg egyes szubszaharai országok le tudták zárni az 1990-es évek sötét időszakát, Dél-Szudán – dacára a függetlenségnek – továbbra sem volt képes meghaladni a fél évszázados polgárháborús örökséget, miszerint a konfliktusok rendezésének legmegfelelőbb terepe nem a tárgyalóasztal, hanem a csatatér.